

SAMHÄLLS-
VETENSKAPLIGA
FAKULTETEN

“Homosexsjukan”

*En tematisk undersökning av massmedias rapportering
kring aids och hivprevention 1983-1996.*

Frida Ohlson
Lunds universitet
Genusvetenskapliga avdelningen
GNVK22 VT-2025
Handledare: Andrés Brink Pinto

*Uppsatsen dedikeras till alla de som gått före mig i kampen
för frihet, respekt och lika rättigheter.
Jag är dem evigt tacksam.*

Tack till alla som hjälpt mig på vägen. Jag skulle inte ha klarat det utan er.

Abstract

This thesis examines representations of homosexual men in Swedish media and public information campaigns during the hiv/aids epidemic, using materials published 1983-1996. The thesis centers on how concepts such as homonormativity and homonationalism are reflected in the discourse, along with an exploration of the rhetorical strategies employed by journalists to increase readership. A thematic analysis was used to analyse the material containing the biggest newspapers in Sweden and physical material from information campaigns from four different organisations. The results showed a strong tendency to moralize homosexual men. Particularly those with multiple sexual partners who were frequently blamed for the spread of hiv. Contrary to expectations, however, the language used in media was generally less homophobic than suggested by collective cultural memory. Notably, pejorative terms such as “bögpest” and “homosexsjuka” appeared less frequently than anticipated. Homonationalist narratives were not very prominent. The most apparent thing was how cautioning the newspapers and organisations were about engaging in casual sex abroad. The use of rhetorical devices in journalistic writing was evident, aligning with expectations based on media practices.

Nyckelord: aids, hiv, media, homonormativitet, homonationalism

Keywords: aids, hiv, media, homonormativity, homonationalism

Innehållsförteckning

1. Bakgrund	4
1.1 Inledning	4
1.2 Syfte och frågeställning	5
1.3 Tidigare forskning	5
Informationskampanjer	5
Medial uppmärksamhet i Sverige	7
Medial uppmärksamhet i Danmark, Norge och Tyskland	10
Synen på hiv/aids och homosexuella	10
Homonormativitet och homonationalism	11
Uppsatsens bidrag	12
1.4 Teoretiska utgångspunkter	12
Homonationalism	12
Heteronormativitet	14
Homonormativitet	14
Tidningarnas vinklingar	15
Tematisk analys	16
Tillvägagångssätt	17
Att använda digitala arkiv	19
Etiska avväganden	19
1.5 Material	21
Materialval och källkritik	21
Avgränsningar	22
2. Egen undersökning och analys	23
Inledning	23
Homonationalism i tidningsartiklarna	23
Homonationalism i informationskampanjerna	26
Homonormativitet i tidningsartiklarna	27
Homonormativitet i informationskampanjerna	32
Tidningarnas vinklingar	32
3. Avslutande diskussion	36
Vidare forskning	39
4. Käll- och litteraturförteckning	40
Källförteckning	40
Litteraturförteckning	40

1. Bakgrund

1.1 Inledning

Följande arbete behandlar hur svenska tidningsartiklar och informationskampanjer för hivprevention framställde homosexuella i rapporteringarna gällande hivpidemin under 80- och 90-talet. Det främsta fokuset ligger på homonormativitet, homonationalism och språkanvändning.

Utvecklingen för homosexuellas rättigheter går just nu bakåt i flera av världens länder, bland annat i USA. Att se det är skrämmande och gör mig ödmjuk inför hur snabbt en förändring till det sämre kan ske. Det är tungt att se hur världens minoriteter aldrig får vila och ständigt måste vara redo. Två saker jag tror kan vara avgörande verktyg i kampen mot förtryck är journalistik och kunskap. Dessa går ofta hand i hand. Tidningar har makten att informera och bestämma vilken information som ska nå ut till allmänheten. Det gör att medierapportering får en avgörande roll i hur något uppfattas och i skapandet av den kollektiva sanningen. Vetskapen om detta gjorde mig intresserad av att undersöka mina frågeställningar. Jag ville få en bättre förståelse för rollen media spelade under epidemin. Vad blev tidningarnas sanningar? Hur framställdes de som föll offer för smittan? Vilka sågs som offer? Formulerade organisationerna sig på samma sätt som tidningarna?

Att fortsätta uppmärksamma hivpidemin och se kopplingar till dagens samhälle är viktigt. Baserat på att homosexuella personers plats i samhället har förbättrats sedan hivpidemin är det lätt att tro att retoriken och fördomarna som florerade kring hiv-smittade då är en del av ett mörkt förflutet. Tyvärr finns rädsla och fördomar gentemot hiv-smittade fortfarande kvar. Det syns exempelvis genom samhällsdebatten kring huruvida män som har sex med män ska få donera blod eller inte. Idag får de inte lämna blod om de haft sex med andra män under de senaste sex månaderna.¹ Det kan vara en rest från hiv-skräcken under epidemin trots att det nuförtiden finns tester för att kontrollera blodet och vetskap om att hiv kan drabba vem som helst, inte bara queera män.²

¹ Socialstyrelsen. *Blodgivning*. (2021)

² Regnbågshjärtan. *Kunskapsbaserad blodgivning*. (u.å)

1.2 Syfte och frågeställning

Syftet med undersökningen är att öka förståelsen kring hur svenska mediers rapportering och organisationers informationskampanjer gällande hiv och aids såg ut 1983-1996. Att fördjupa medvetenheten kring att till exempel homonationalism och homonormativitet förekom gör att det skapas en ny vinkel på ett ämne med ett välutvecklat forskningsfält.

I uppsatsen används ett antal olika frågeställningar. Den huvudsakliga är:

Hur framställdes homosexuella män och hiv/aids i svenska informationskampanjer och tidningsartiklar åren 1983-1996?

Underfrågorna är följande

- *Fanns det uttryck för homonationalism och homonormativitet i materialet och i så fall på vilket sätt?*
- *På vilket sätt använde tidningarna sig av vinklingar i tidningsartiklarna?*
- *I vilken utsträckning användes orden "homosexsjukan" och "bögpest"?*

1.3 Tidigare forskning

Forskningsfältet har delats upp i underrubriker efter vilken del av ämnet det berör.

Informationskampanjer

En viktig del i att minska smittspridningen och hålla allmänheten lugn var att informera. Det fanns många olika organisationer som arbetade med att skapa olika typer av informationskampanjer. En av dem var AIDSdelegationen. De skapade en stor mängd material som sattes upp på många olika ställen i offentliga rum. Deras målsättning var att reklamen skulle medverka till minskad smittspridning samt att motverka fördomar om sjukdomen. Ett annat mål var att motverka omotiverad ångest och rädsla hos befolkningen.³ Ljung kan se två centrala drag i AIDSdelegationens reklam. Dels att föra ut information för att minska antalet nya fall. Samtidigt ville AIDSdelegationen se till att utforma informationen så att den inte skulle ge ökad ångest och oro. Huvudargumentet till att utforma informationskampanjerna på det här sättet menade Aidsdelegationen var att förhindra onödig stigmatisering av riskgrupperna och skapa en enighet kring den svenska smittskyddspolitiken

³ A. Ljung. *Bortom oskuldens tid: en etnologisk studie av moral, trygghet och otryggheten i skuggan av hiv*. (Uppsala universitet, 2001). s. 57.

bland befolkningen.⁴ AIDSdelegationens kampanjer kritiserades till en början av gayrörelsen som menade att kampanjen var homofobisk eftersom den inte speglade homosexuella män.⁵ RFSL hade kritik mot statens hantering av hiv och aids. Därför skapade de 1986 sin första informationskampanj med syfte att förmedla tydlig information till queera män.⁶ Efter det producerade fler ideella organisationer olika former av informationskampanjer.

Ljung beskriver att den allmänna debatten under epidemin präglades av två olika sätt att se på vilka risker som ansågs acceptabla och inte. Det ena representeras av AIDSdelegationen och Noaks ark. Det andra representeras av RFSL (Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas, transpersoners, queeras och intersexpersoners rättigheter). Noaks ark och AIDSdelegationen menar att risk bygger på enkel rationalitet. Enligt dem fanns det alltså endast en rationalitet- den medicinska vetenskapen- att följa gällande frågor kring hanteringen av epidemin. De menar alltså att det enda rimliga sättet att hantera risk är att undvika det. Ljung förklarar att RFSLs syn på risk däremot var multirationell och att den innehåller inbyggda motsättningar. De hävdade att det fanns fler sätt att agera än det som följde de medicinska rekommendationerna. Medvetna och informerade val var en central tanke i deras kampanjer.

Utformningen av informationkampanjerna och råden i dem förändrades delvis efterhand som forskningen blev mer och mer framgångsrik. RFSL, varnade i början av epidemin för användningen av så kallade poppers, ett slangord för nitrater som tidigare använts som medicin mot kärlkramp. De hänvisade till rapporter i svensk och utländsk media där läkare varnade för att Kaposi sarkom ökade bland homosexuella män och menade att det kunde finnas en koppling mellan cancer och narkotikan eftersom just poppers var vanligt i queera kretsar. Denna teori förekom även i Danmark.⁷ Dessa typer av rekommendationer ändrades troligtvis när det blev tydligt att poppers inte var anledningen till sjukdomen.

Majoriteten av Ljungs forskning berör inte uppsatsens forskningsfrågor men i det fortsatta arbetet tar jag med mig analysen av de olika organisationernas syn på risk.

⁴ Ljung. *Bortom oskuldens tid: en etnologisk studie av moral, trygghet och otryggheten i skuggan av hiv*. s. 57.

⁵ Ljung. *Bortom oskuldens tid: en etnologisk studie av moral, trygghet och otryggheten i skuggan av hiv*. s. 57.

⁶ Ljung. *Bortom oskuldens tid: en etnologisk studie av moral, trygghet och otryggheten i skuggan av hiv*. s. 57.

⁷ M. Nebeling Petersen, T. de Fønss Wung-Sung, B. Frydendahl Larsen, C. Eriksen Bruun & M. Bissenbakker, *Aids-krisens Danmarkshistorie*, (Gads Forlag, [København335], 2024). s. 33.

Medial uppmärksamhet i Sverige

Thorsén skriver att medieintresset för aids var svalt i början av epidemin även om det uppmärksammades kort tid efter utbrottet.⁸ Det gjordes tidigt en tydlig koppling mellan sjukdomen och män som hade sex med män. Svenska Dagbladet skrevs: ”*Larmrapport från USA: Homosexuella dör i infektioner.*” och i Dagens Nyheter stod: ”*Ny mystisk cancer. Drabbar bara homosexuella.*”⁹

Trots att det med tiden klargjordes att aids inte begränsades till homosexuella män fortsatte många att relatera dem med varandra. Under de första åren sågs sjukdomen som ett resultat av homosexuella mäns levnadssätt.¹⁰ Den teorin motbevisades när kunskapen om smittspridningen ökade.¹¹

När medierna började rapportera om svenska fall förändrades språket. Istället för att omnämnas som ”*den fruktansvärda sjukdomen*” med ”*mystiska symptom*” genom ”*okända sjukdomsorsaker*”, som när det gällde amerikaner, blev beskrivningarna allt mer medicinska.¹² Under de första åren användes orden ”*bögpest*” eller ”*homosexsjukan*” men enligt Thorsén var de uttrycken inte representativa för hur svenska medier formulerade sig i början av epidemin. Samtidigt visar det på den starka kopplingen samhället ansåg fanns mellan aids och manlig homosexualitet samt vilken typ av språk som godkändes för publicering.¹³

Thorsén såg mönster av en såkallad lågaffektiv och passiv nivå av homofobi i materialet. Ett exempel på det menar han är att medias intresse att skriva om aids var svalt när det endast verkade drabba homosexuella män men ökade när spridningen drabbade andra samhällsgrupper.¹⁴

Användningen av ord likt ”*homosexsjuka*” gjorde vissa upprörda. I RFSL:s tidning *Kom ut* skrev Sten Pettersson år 1982 att det inte pågick en epidemi bland homosexuella och att det inte fanns något som kunde kallas homosexsjukdomar. Pettersson menade att uppgifterna som

⁸ D. Thorsén. *Den svenska aidsepidemin: Ankomst, bemötande, innebörd*. (Uppsala universitet, 2013) s. 44.

⁹ Thorsén. *Den svenska aidsepidemin: Ankomst, bemötande, innebörd*. s. 44.

¹⁰ Thorsén. *Den svenska aidsepidemin: Ankomst, bemötande, innebörd*. s. 45.

¹¹ Nebeling Petersen m. fl. *Aids-krisens Danmarkshistorie*. s. 32.

¹² Thorsén. *Den svenska aidsepidemin: Ankomst, bemötande, innebörd*. s. 44-45.

¹³ Thorsén. *Den svenska aidsepidemin: Ankomst, bemötande, innebörd*. s. 45.

¹⁴ Thorsén. *Den svenska aidsepidemin: Ankomst, bemötande, innebörd* s. 45.

florerade i massmedia var dåligt underbyggda och att de till och med kunde vara menade att skada homosexuella.¹⁵

I två av de arbeten uppsatsen använder sig av har forskarna valt att dela upp medias rapportering i skeden. Thorsén använder sig av följande: 1. *Ankomsten* (1981-1985). 2. *Reaktionen* (1985-1989). 3. *Konsolideringen* (1989-1992). 4. *Avklingandet* (1992-).¹⁶ Han gjorde uppdelningen baserat på den svenska aids-politiken och dess organisering. Ljung använder istället tre skeenden.¹⁷ Det första skedet kallas *Ett begränsat problem* (1983-1985) och då publicerades endast några få notiser. I dem framställdes sjukdomen mindre hotfull. Enligt Ljung berodde det troligtvis på att den antogs vara avgränsad till homosexuella män.¹⁸ Ljung¹⁹ och Thorsén hävdar alltså båda att det faktum att främst homosexuella drabbades till en början troligtvis bidrog till att samhällets insatser att möta epidemin var försiktiga under de första åren.²⁰ I uppsatsen används främst Ljungs indelning eftersom den är inriktad på medierapportering, vilket även uppsatsen främst är till stor del.

Både Ljung och Nyman förklarar att omkring 1983, försökte tidningarna behålla en hoppfull ton i rapporteringarna trots att det saknades insikt i sjukdomen. Tidningarna ville ingjuta en känsla av hopp och optimism hos befolkningen för att de skulle hålla sin förtvivlan i schack och behålla förtroendet för sjukvården.²¹

Enligt Ljung minskar rapporteringen avsevärt mellan hösten 1983 och 1985.²² Sedan ökade rapporteringarna igen vilket Ljung kallar *Uppvaknandet*. Hon menar att den blödarsjuka pojke som insjuknade och sedan avled i aids genom transferering av smittad blodplasma var anledningen till att media började rapportera om sjukdomen igen. På grund av det uttalade Socialstyrelsen sig och krävde att homosexuella och narkomaner skulle förbjudas att donera blod. Uttalandet förknippade riskerna med blodtransfusion med grupperna som ansågs

¹⁵ L. Lennerhed, J. Rydström. *När staten inte räcker till: aids och det civila samhället 1982-2000*. (Gidlunds förlag, 2024). s. 37.

¹⁶ Thorsén. *Den svenska aidsepidemin: Ankomst, bemötande, innebörd*. s. 45.

¹⁷ A. Ljung. *Bortom oskuldens tid: en etnologisk studie av moral, trygghet och otryggheten i skuggan av hiv*. (Uppsala universitet, 2001). s. 21-27.

¹⁸ Ljung. *Bortom oskuldens tid: en etnologisk studie av moral, trygghet och otryggheten i skuggan av hiv*. s. 21.

¹⁹ Ljung. *Bortom oskuldens tid: en etnologisk studie av moral, trygghet och otryggheten i skuggan av hiv*. s. 21-22.

²⁰ Thorsén. *Den svenska aidsepidemin: Ankomst, bemötande, innebörd*. s. 48-50.

²¹ F. Nyman. *Reshaping the narrative: Tracing the historical trajectory of HIV/AIDS, gay men, and public health in Sweden* (PLoS ONE, 2024). s. 7.

²² Ljung. *Bortom oskuldens tid: en etnologisk studie av moral, trygghet och otryggheten i skuggan av hiv*. s. 22.

överföra smittan och tryckte alltså på att viruset kom från homosexuella män och narkomaner.²³

Det är tydligt enligt Ljung att det massmediala intresset för hiv/aids ökade när det stod klart att även individer utanför de tidigare riskgrupperna kunde insjukna. Det stämmer överens med Thorséns resonemang om lågaffektiv homofobi.²⁴ Språket i artiklarna förändrades från att prata om riskgrupper till att sjukdomen sågs som ett problem som angick alla. Det skedde en heterosexualisering av aids under den här tiden med det huvudsakliga budskapet att vem som helst kan drabbas.²⁵

1985 startade Aftonbladet en artikelserie kallad *Aidshotet*. I den skildrades samtliga riskgrupper. I första delen intervjuas Vera och hennes familj. Vera porträtteras som en "helt vanlig flicka" som smittades av hiv via sitt narkotikamissbruk. I artikeln beskrivs hon, familjen och deras tidigare liv på ett idylliskt sätt. Det är intressant att just den här tjejens livsöde blev det första Aftonbladet lyfte. Jag uppfattar även uttalandena om att hon var en "helt vanlig flicka" är intressant eftersom att det kan uppfattas som att hon inte förtjänade att bli smittad. Indirekt finns det då några som anses förtjäna det, vilket troligtvis ansågs vara homosexuella män med normbrytande livsstil.

Läkare var länge försiktiga med att uttala sig i pressen vilket innebar att det fanns utrymme för spekulationer.²⁶ De ville bara uttala sig om sånt de kunde belägga vetenskapligt. När de uttalandena skulle tolkas av lekmän blev det konflikter eftersom de försiktiga formuleringarna tolkades som osäkerhet. Dessutom var många expertutlåtanden motsägelsefulla vilket förstärkte osäkerheten i samhället ännu mer.²⁷

De homofobiska och dramatiska yttrandena förekom i både kvällstidningarna och dagstidningarnas vardagliga rapportering. Journalisten Bodil Sjöström har skrivit en bok om hur det var att leva under epidemin. Hon beskriver 1987 som året hiv kröp närmre i vardagen och fick större medialt utrymme.²⁸ Både Ljung och Svensson diskuterar att Dagens Nyheter

²³ Ljung. *Bortom oskuldens tid: en etnologisk studie av moral, trygghet och otryggheten i skuggan av hiv*. s. 22.

²⁴ Thorsén. *Den svenska aidsepidemin: Ankomst, bemötande, innebörd*. s. 47.

²⁵ Ljung. *Bortom oskuldens tid: en etnologisk studie av moral, trygghet och otryggheten i skuggan av hiv*. s. 22-26.

²⁶ Ljung. *Bortom oskuldens tid: en etnologisk studie av moral, trygghet och otryggheten i skuggan av hiv*. s. 23.

²⁷ Ljung. *Bortom oskuldens tid: en etnologisk studie av moral, trygghet och otryggheten i skuggan av hiv*. s. 23.

²⁸ B. Sjöström. *Där kärlek sker: om hiv, aids och vännerna vi förlorade*. (Stockholm: Weyler, 2023). s. 80.

publicerade en förstasida med rubriken "*Aids-epidemi på väg*." Under rubriken fanns ett foto på en död person inlindad i svarta plastsäckar och en remsa med texten "*smittorisk*". Bredvid den avlidna stod två personer i vad Svensson kallar för "rymddräkter". Det menar hon är anmärkningsvärt eftersom medicinskt kunniga när bilden togs sedan flera år visste hur smittan sprids och att det ur säkerhetsperspektiv hade räckt att ha plasthandskar.²⁹

Ljungs tredje skeende- *Avdramatisering* (1995-2000) innebar minskade rapporteringar i media. Bromsmediciner blev vanligare och samhället började se hiv som en av många kroniska sjukdomar.³⁰

Den tidigare forskningen om svensk medial uppmärksamhet ger en stabil grund att bygga min egen analys på. Dessutom skapar den förståelse kring forskningsfältet och hur uppsatsens frågeställningar kompletterar det. Thorséns resonemang kring lågaffektiv homofobi är användbart i min egen forskning. Jag upplever även att Ljungs uppdelning av medierapporteringen har gett en stabil grund att jobba efter. Många av hennes resonemang är intressanta och saker som jag själv kan se i materialet. En av dem är hennes analys av osäkerheten i läkarnas råd och oroligheterna de skapade.

Medial uppmärksamhet i Danmark, Norge och Tyskland

För en bättre bild av hur den mediala uppmärksamheten såg ut i andra länder används artiklar och böcker skrivna med tyskt, danskt och norskt perspektiv.

Synen på hiv/aids och homosexuella

Gemensamt för Norge, Sverige, Tyskland och Danmark var att läkare i början trodde att endast homosexuella män kunde smittas. Sjukdomen fick därmed stämpeln "*bögsjukdom*."³¹ Homosexuella män blev tillskrivna en livsstil full av sexmissbruk och narkotika vilket också gjordes till sjukdomens orsak och förklaring. I samtliga länder som undersöks i uppsatsens tidigare forskning sågs aids som en representant för oreglerad sexuell lust och riskgrupperna ansågs sakna kontroll över sina sexuella begär. Sjukdomen formades och fick sin betydelse genom de kulturella föreställningar som fanns om homosexuellas skuld, orenhet, knarkande och promiskuitet. Det resulterade i att dessa i media framställdes som perversa och hotfulla

²⁹I. Svensson. *Liket i garderoben*. (Stockholms universitet, 2007). s. 54.

³⁰ Ljung. *Bortom oskuldens tid: en etnologisk studie av moral, trygghet och otryggheten i skuggan av hiv*. s. 26.

³¹ T. Hellberg "*Homser frykter Hitler-metoder*." *En undersøkelse av VGs pressdekning av AIDS-epidemien på 1980-tallet*. (Universitetet i Sørøst-Norge, 2022). s. 21.

sjuklingar.³² Från mitten av 80-talet vidgades synen på vilka som tillhörde riskgrupper och inkluderade prostituerade, personer från andra länder och svarta män.³³

Från 1983 visste gemene man om sjukdomens officiella namn- hiv/aids. Trots det föredrog många tidningar att använda dramatiska smeknamn. I Danmark kallades den exempelvis "vores tids pest" och "mördarsjukan".³⁴ Svensk media använde som sagt liknande ord.³⁵

Enligt Nebeling Petersen startade den danska aids-upplysningen år 1983 när Sundhetsstyrelsen (ungefär motsvarande svenska Folkhälsomyndigheten) gav ut broschyren "*Retningslinjer ved optræden af erhvervet immundefekt syndrom (AIDS)*." 1984 kom första broschyren riktad till bögekulturen ut kallad "*Ren besked om AIDS*." Informationsbladen visar på att myndigheterna i första delen av epidemin tog sig an sjukdomen som ett medicinskt fenomen. Sedan insåg de att de samtidigt var tvungna att se sjukdomen ur ett socialt och kulturellt perspektiv också.³⁶ År 1985 gjordes en ny version av "*Ren besked om AIDS*". I början trodde danska läkare att användningen av poppers sänkte immunförsvaret och att det därför kunde leda till aids.³⁷ Det skriver Rydström och Lennerhed var också en svensk teori och Hellberg bekräftar att den även fanns i Norge.³⁸

Homonormativitet och homonationalism

Jones lyfter exempel på homonormativitet och homonationalism, både i Tyskland och globalt. Homonationalism syns enligt Jones, i Thailands förklaring av aids uppkomst i landet. De menade att smittan grundade sig i att "*Our men had to sell themselves to New York city gays*."³⁹ Att skylla på amerikanska homosexuella och se aids som ett problem utifrån verkar vara ett återkommande tema i stor del av materialet i både Tyskland, Danmark och Sverige.

Det förekom även homonormativa uttalanden i västtysk media. I den medievärlden delades homosexuella män upp i två grupper. "Bra bögar" och "dåliga bögar". Enligt de som uttalade sig i tidningarna var de "bra bögar" de som tog till sig av informationen kring

³² J. W. Jones. Discourses on and of AIDS in West Germany, 1986-90. *Journal of the History of sexuality*. 2:3 (1992) s. 443.

³³ Nebeling Petersen m. fl. *Aids-krisens Danmarkshistorie*. s. 33.

³⁴ Nebeling Petersen m. fl. *Aids-krisens Danmarkshistorie*. s. 32.

³⁵ Nebeling Petersen m. fl. *Aids-krisens Danmarkshistorie*. s. 33.

³⁶ Nebeling Petersen m. fl. *Aids-krisens Danmarkshistorie*. s. 40.

³⁷ Nebeling Petersen m. fl. *Aids-krisens Danmarkshistorie*. s. 32.

³⁸ Hellberg "Homser frykter Hitler-metoder." s. 23-25.

³⁹ Jones. *Discourses on and of AIDS in West Germany, 1986-90*. s. 443.

smittspridning, följde rekommendationerna, gick och testade sig och slutade ha sex.⁴⁰ “Dåliga bögar” var personerna som levde mer promiskiösa och normbrytande liv.⁴¹

Den viktigaste insikten jag tar med mig från den nordiska forskningen är hur liknande ländernas medierapportering och förhållningssätt verkar ha varit. Det innebär att forskningen som finns om de andra nordiska länderna kunde hjälpa till att bygga en grund. Jones artikel har varit av särskilt intresse. Den innehöll reflektioner om både homonationalism och homonormativitet som var väldigt hjälpsamma i analysen.

Uppsatsens bidrag

Uppsatsen undersöker, precis som många redan gjort, hur retoriken såg ut i media under aids-epidemin. Det unika i denna forskning är att materialet utökats i form av tryckta informationskampanjer för hivprevention. I undersökningarna kring informationskampanjerna som användes har jag inte kunnat hitta mer än Ljungs etnologi *Bortom oskuldens tid* och Rydström och Lennerheds bok *När staten inte räcker till*. Dock undersöker ingen av dessa det min uppsats gör. Lennerhed och Rydströms bok har en annan vinkel än min uppsats eftersom de undersöker ideella organisationer rent generellt jämfört med uppsatsen som undersöker deras informationskampanjers innehåll. Ljungs etnologi undersöker informationskampanjerna men inte specifikt huruvida de innehåller homonationalism och homonormativitet. Det gör att den här uppsatsens sätt att analysera materialet fyller en forskningslucka. Att undersöka hur, och om, homonationalism och homonormativitet syns i tidningsartiklar och informationskampanjer samt att undersöka språkbruket är infallsvinklar jag inte har kunnat hitta i min undersökning av det redan existerande forskningsfältet. Det är en annan kunskapsluckor som uppsatsen fyller.

1.4 Teoretiska utgångspunkter

Homonationalism

Homonationalism innebär inom genusvetenskapen en syn på HBTQ+-ämnen som en symbolisk representation av nationalistisk överlägsenhet. Det är en ideologi där

⁴⁰ Jones. *Discourses on and of AIDS in West Germany, 1986-90*. s. 444.

⁴¹ Jones. *Discourses on and of AIDS in West Germany, 1986-90*. s. 445.

samhällsklimatet kring HBTQ+-frågor används som måttstock för att kunna se vissa länder som överlägsna andra.⁴²

Begreppets grundare Jasbir Puar beskriver det som en nationalistisk diskurs byggd på en sexuell exceptionalism där nationen ses som exceptionellt progressiv jämfört med andra länder inom just området sexualitet.⁴³ Hon menar också att även om heteronormativitet ofta är en grundsten i nationalismens ideologi, är det inte alltid så. Istället förekommer i nutida nationalistiska diskurser att HBTQ+-personer inkluderas i sexualiserade former av nationalism. Samt användning av HBTQ+-frågor som symboler för landets syn på sociala normer kring sexualitet och sexuella rättigheter. Dessa används sedan för att bygga den nationella identiteten och få det att framstå som att förtryck och hat inte längre förekommer i västvärlden och samtidigt som att det är ett akut problem i vad Puar kallar "Syd- och Östländer".⁴⁴ Gemensamt för de olika nationalistiska diskurserna är ett gradvis minskande av de förtryck som funnits och fortfarande finns kvar i väst. Dessutom har länder i till exempel Norden målats upp som progressiva och HBTQ+-vänliga. Parallellt skapar diskurserna en bild av Syd- och Östländer som homofobiska och barbariska.⁴⁵

En annan aspekt är att samtidigt som nationalisterna vill att deras land ska utstråla att vara en HBTQ+-vänlig nation förväntas queerpersoner inom den homonationalistiska diskursen leva enligt vissa normer som stämmer överens med ett heteronormativt samhälle. Heterosexualitet ses som norm och queerpersoner som "jämlika men annorlunda". Den accepterade queer-personen är den som inte avviker mer än nödvändigt från ett heteronormativt levnadssätt.

Det finns ett flertal fenomen som signalerar homonationalism. Det jag letat efter i materialet är rasistiska yttranden, förakt mot andra länder, att skylla sjukdomen på andra samt vilka som ses som skyldiga. Särskilt intressant har information som kombinerar någon eller någon av dessa ämnen varit.

⁴² J. Lagerman. *A nationalist contradiction: Homonationalism and nationalist Anti-LGBTQ Politics and Activism in Sweden*. (Uppsala University, 2023). s. 42.

⁴³ J. K. Puar. *Terrorist assemblages: Homonationalism in Queer Times*. Expanded version. (Duke University Press, 2017). s. 2.

⁴⁴ Lagerman. *A nationalist contradiction: Homonationalism and nationalist Anti-LGBTQ Politics and Activism in Sweden*. s. 42.

⁴⁵ Lagerman. *A nationalist contradiction: Homonationalism and nationalist Anti-LGBTQ Politics and Activism in Sweden*. s. 42.

Heteronormativitet

För att förstå homonormativitet är det en fördel att förstå heteronormativitet. Det är ett hegemoniskt system av normer och diskurser som konstruerar heterosexualitet till det “naturliga”, normativa och överlägsna sättet att leva.⁴⁶ Sammanfattningsvis förutsätts det i ett heteronormativt samhälle att alla i befolkningen är heterosexuella och strävar efter en heterosexuell relation.⁴⁷ Ett problem med heteronormativitet enligt queerteorin är att när den ses som normen kategoriseras alla som inte passar in där som icke-normativa och “de andra”.⁴⁸

Robinson menar att heteronormativitet legitimerar homofobi.⁴⁹ Begreppet normativitet är tätt förknippat med kontroll och indirekt även förtryck. I det här sammanhanget innebär det inte förtryck från lagar eller straff mot de normbrytande utan andra typer av konsekvenser⁵⁰ utan mer en form av Spades disciplinärmakt.⁵¹ Att det snarare handlar om samhällsnormerna som försvårar livet för dem som bryter mot heteronormativiteten.

Under heteronormativa standarder ses heterosexualitet och homosexualitet som dikotomier. Inom det heteronormativa idealsamhället finns tydliga ramar för hur par och deras liv ska se ut.⁵² Heterosexuella könsroller är väletablerade och fenomenet maskulina män och feminina kvinnor blir naturaliserat och förväntat i det heteronormativa samhället. Den monogama och maritala relationen anses eftersträvarsvärd och sex som något som sker i reproduktivt syfte. Allt som inte stämmer överens med det anses onormalt och negativt.⁵³

Homonormativitet

Homonormativa tankeströmningar menar att homosexualitet ska vara så likt den heteronormativa standarden som möjligt. Den accepterade formen av queert levnadssätt inom homonationalistiska kretsar är den som så länge det är möjligt följer det heteronormativa

⁴⁶ B. A. Robinson. Heteronormativity and Homonormativity. *The Wiley Blackwell Encyclopedia of Gender and Sexuality studies*. (John Wiley & Sons, Ltd, 2016). s. 1.

⁴⁷ T. Rosenberg. *Queerfeministisk agenda*. (Stockholm: Atlas, 2002) s. 100.

⁴⁸ Rosenberg. *Queerfeministisk agenda*. s. 101.

⁴⁹ B. A. Robinson. Heteronormativity and Homonormativity. s. 1.

⁵⁰ Rosenberg. *Queerfeministisk agenda*. (Stockholm: Atlas, 2002) s. 101.

⁵¹ D. Spade. *Normal life- administrative violence, critical trans politics, and the limits of law*. (Duke University Press, Durham, 2015) s. 53.

⁵² Robinson. Heteronormativity and homonormativity s.2.

⁵³ Robinson. Heteronormativity and homonormativity. s.2.

sättet att leva, vilket är en form av homonormativitet.⁵⁴ Inom den homonationalistiska diskursen accepteras queerpersoner med villkoret att följa de homonormativa diskurserna. Här kan det uppstå konflikter mellan queerpersoners intressen och det heteronormativa samhällets krav.

Sexuella minoriteter använder homonormativitet som argument att de fungerar likt heterosexuella personer förutom att de attraheras av personer av samma kön.⁵⁵ Genom att följa heterosexuella relationers mönster (tex. monogami, giftermål, och reproduktion) eftersträvas att bli accepterad av det heteronormativa samhället. Det är också en fördel om den homosexuella kvinnan är stereotypiskt feminin och den homosexuella mannen stereotypiskt maskulin. Samtidigt finns naturligtvis queera personer som inte vill leva sina liv efter det heteronormativa samhällets normer vilket kan innebära konflikter mellan dem och samhället i stort.

I arbetet med materialet letade jag efter ord eller innebörder som signalerade homonormativitet. De mest framträdande var diskussioner om monogami/ polyamorösitet, olika sätt att ha sex och olika sätt att vara homosexuell. Förutom det var all typ av moralisering av intresse. Till exempel kring olika sätt att ha sex, sex i njutningssyfte och rätt/fel sätt att leva. När analysen av materialet skedde fanns i åtanke hur homonormativitet och heteronormativitet existerar parallellt och påverkar varandra. Det var av extra vikt eftersom även om heteronormativitet är ordet som används samexisterar homonormativitet. Särskilt intressant är skulden som läggs på homosexuella med en promiskuös livsstil eftersom det innebär att de som lever enligt homonormativa normer anses mindre skyldiga. I arbetet med materialet har jag alltså behövt läsa en del mellan raderna i analysen och tänka på vad som menas, både direkt och indirekt.

Tidningarnas vinklingar

För att bättre förstå fenomenet som kallas medialisering, alltså sättet medier vinklar nyheter för att attrahera publiken använder jag journalisten Björn Hägers definitioner. Han menar att det finns flera olika sätt att göra dessa vinklingar. Jag har valt att lyfta de som jag anser är relevanta för undersökningen nedan.⁵⁶

⁵⁴ Puar, *Terrorist assemblages: Homonationalism in Queer Times*. s. 51.

⁵⁵ Robinson. *Heteronormativity and homonormativity*. s. 2.

⁵⁶ B. Häger. *Reporter: en grundbok i journalistik*. Tredje upplagan. (Studentlitteratur Lund, 2020). s. 79.

Tillspetsning är en form av vinkling där det utnyttjas att en händelse eller citat som spetsas till har större chans att bli en nyhet. Det beror på att det är en fördel att vara kortfattad och tydlig eftersom det ökar möjligheterna att nå ut i media. Metoden *förenkling* hänger ihop med tillspetsning till viss del. Den går ut på att journalisten hårdtrar och förenklar en händelse istället för att redogöra för händelsens alla olika nyanser. Det gör det enklare att greppa för läsaren och dessutom finns det inte alltid utrymme eller tid att vara mångfacetterad. Ytterligare en metod av intresse är *intensifiering*. Det bygger på att många tycker att det är spännande med dramatik vilket journalisterna naturligtvis gärna utnyttjar. Att rubricera om våld, sjukdom och annat hemskt väcker intresse och när det är väckt är sannolikheten att artiklarna läses större. *Konkretisering* används för att uppmärksamma något konkret eller konkretisera något som är abstrakt.⁵⁷

Häger redogör även för forskning på vilken typ av information som tenderar att bli nyheter. Två av parametrarna är om händelsen ger negativa konsekvenser samt om det berör stora nationer. Hiv epidemin uppfyller båda dessa kriterier vilket alltså kan vara två av anledningarna till det stora mediala intresset.⁵⁸ Det menar jag kan vara av intresse i analysen.

1.5 Metod

Tematisk analys

Uppsatsens metod är en induktiv tematisk analys. Det är en form av kvalitativ metod vars syfte är att hitta och analysera mönster i det valda materialet.⁵⁹ Att den är induktiv innebär att kodningen och temautvecklingen är empiristyrd och att forskaren låter teman växa fram efterhand för att sedan dra slutsatser utifrån det insamlade empiriska materialet.⁶⁰

Metoden har inneburit verktyg att bearbeta materialet på ett utförligt sätt utifrån de aspekter uppsatsen fokuserar på. Att dela in arbetet efter teman gör innehållet enklare att förstå och analysera. Materialet har fått styra uppsatsen och jag har kunnat arbeta på ett öppet sätt. Även om ambitionen har varit att läsa materialet utan att i förhand skapa en bild av innehållet är det

⁵⁷ B. Häger. *Reporter: en grundbok i journalistik*. s. 79.

⁵⁸ Häger. *Reporter: en grundbok i journalistik*. s. 141.

⁵⁹ V. Braun, V. Clarke. *Using thematic analysis in psychology. Qualitative Research in psychology*. (2006) s. 78.

⁶⁰ A. Alvinius, A. Borglund och G. Larsson. *Tematisk analys: din handbok i till fascinerande vetenskap*. (Studentlitteratur Lund, 2023) s. 25.

naturligtvis omöjligt, eftersom jag är den jag är och läser materialet med min kunskap och mina erfarenheter.

Tillvägagångssätt

Uppsatsens arbetssätt har varierat något beroende på vilken materialtyp som undersökts. Tidningsartiklarna fick jag tillgång till från Kungliga bibliotekets arkiv. Jag läste dem på Universitetsbiblioteket i Lunds dator. I arbetet med tidningsartiklarna var första steget att genomföra det Alvinus kallar empatisk läsning. Det är en process där forskaren skapar sig en bild av materialet vilket till exempel innebär att kontinuerligt slå upp obegripliga ord och leta efter texters huvudteman.⁶¹ Jag tolkar empatisk läsning som ett verktyg för att bekanta sig med materialet och göra sig införstådd med till exempel historisk kontext, relevanta personer, idéströmningar och teman.

I det andra steget gjordes det Alvinus kallar för en kritisk läsning.⁶² Fokuset var att hitta olika retoriska grepp och tendenser i materialet. Tendenserna och temana som hittade skrevs tillsammans med annan information, egna reflektioner med mera ner i ett block. Efter att ha läst en stor mängd artiklar kom jag fram till fyra olika teman att fokusera på.

1. Homonormativitet.
2. Homonationalism.
3. Tidningarnas vinklingar
4. Informationskampanjer för hivprevention.

Anledningen till att det blev dem var att de framstod som mindre utforskade jämfört med andra delar av epidemin. Att titta på huruvida homonormativitet och homonationalism syns i artiklarna och informationskampanjerna är, så vitt jag kunnat se, en lucka i forskningsfältet. Tidningarnas vinklingar har varit väldigt tydliga i materialet vilket gjorde att det också var av intresse. Informationskampanjerna för hivprevention tittade jag på utifrån homonationalism, homonormativitet och tidningarnas vinklingar. Det var alltså ingen egen analyskategori men det var enklast att kategorisera det för sig självt under kodningen. Jag uppfattar det dessutom som att forskningen blir mer solid genom att förutom tidningsartiklarna också använda mig av fysiskt arkivmaterial från informationskampanjerna.

⁶¹Alvinus m fl. *Tematisk analys: din handbok i till fascinerande vetenskap*. s. 79.

⁶²Alvinus m fl. *Tematisk analys: din handbok i till fascinerande vetenskap*. s. 79.

När jag bestämt teman gick jag igenom materialet en gång till och skrev ner allt jag tyckte kunde stämma in i någon av kategorierna. När det skrivits ner kodades det genom att markeras med överstrykningspennor av olika färger för olika teman. Färgkodningen gjorde det enklare att få överblick i nästa steg av bearbetningen.

När allt material kodats skapade jag en tabell. Den hade en kolumn för varje tema och materialet som ansågs relevant skrevs in i respektive kolumn. Tabellen användes för att kunna sammanställa allt så tydligt som möjligt och få överblick. Slutligen skrevs informationen från varje kategori in i dokumentet under analysens underrubriker. De fungerade sedan som grund i skrivandet av analysen.

I arbetet med informationsmaterialet såg tillvägagångssättet ut som följer: Först kontaktades lokalavdelningarna hos RFSL, RFSU och Noaks Ark för att se om de kunde ge tillgång till sina egna arkiv. Endast RFSL svarade och de ville besluta om de skulle ge tillgång eller ej vid ett styrelsemöte de skulle hålla några veckor senare. På grund av tidsbrist och det osäkra utfallet valde jag istället att beställa fram materialet i Universitetsbibliotekets arkiv för vardagstryck. Fördelen med det var att jag då kunde få tillgång till en bredare och större mängd material samt få mer tid att bearbeta det.

I beställningen bad jag personalen på arkivet att plocka fram allt material från RFSU, RFSL, Noaks ark och Aids-delegationen som på något sätt var relaterat till informationskampanjer för hiv/aids. Jag gick igenom allt material steg för steg. Under läsningen antecknades relevanta citat som visade på homonationalism och/eller homonormativitet. Förutom det antecknades också egna reflektioner under läsningen.

Efter att allt materialet observerats bearbetades det genom färgkodning som motsvarade de från tidningsmaterialet. Utifrån detta sammanställdes kategoriseringarna i två olika listor. En för homonormativitet och en för homonationalism.

I skapandet av analysen kategoriserades den i underrubriker med samma namn som de teman kodningen baserats på. Analysen av homonationalism och homonormativitet är uppbyggd av både tidningsartiklar och informationskampanjer. Jag valde att dela upp analysen efter materialtyp eftersom den blev mer lättförståelig på det sättet. Temat *Tidningarnas vinklingar*

tillkom under arbetet med materialet eftersom det återkom citat och artiklar som jag fastnade vid av olika anledningar. Journalisternas sätt att skriva fram det otäcka och uppenbart vinklade i en redan fruktansvärd verklighet för att väcka läsintresse var av intresse. Därför valde uppsatsen att också fokusera på artiklarna med journalist-teoretiskt fokus. I analysen lyfts de exempel som uppfattades som särskilt intressanta.

När jag hade skrivit in det kodade materialet under respektive underrubrik applicerades den tidigare forskning som relaterade till mina egna slutsatser. På så sätt kunde jag väva samman tidigare forskning och min analys av materialet på ett tydligt sätt.

Att använda digitala arkiv

Arkivets sökfunktion gjorde det möjligt att filtrera resultat och hitta relevant information. Jag sökte på ett eller några ord i taget och sållade manuellt ut intressant material. Att använda ett digitalt arkiv innebär både för- och nackdelar. Sökandet i arkivet blir mer effektivt eftersom det är möjligt att från början filtrera resultaten genom årtal, tidning eller ord. Det är intelligenta verktyg att använda men samtidigt finns vissa viktiga aspekter att ha i åtanke. Möjligheten att filtrera bort allt irrelevant gör att det finns en risk att tappa uppfattningen kring frekvensen i rapporteringen. Det är alltså svårare att förstå hur ofta tidningarna innehöll den information jag undersöker om jag bara ser det filtrerade resultatet. Jag kan genom datorns sammanställning se exakt hur många artiklar som innehåller ord liknande aids eller hiv, men jag ser inte alla tidningar som *inte* gör det.

En annan nackdel är att jag bara hittar artiklarna jag själv sökt efter. Vad jag menar är att det krävs att jag listar ut vilka sökord jag ska använda för att kunna hitta artiklarna. Det gör att sannolikheten att hitta något oväntat eller av en slump minskar betydligt jämfört med om jag planlöst skulle leta i fysiska arkiv.

Etiska avväganden

Situering och positionalitet handlar inte enbart om en fast identitetsposition, det är snarare föränderligt under en forskares liv. Positionaliteten är uppbyggd av delvis fasta identitetskategorier och delvis kategorier som är instabila och fragmenterade. Det finns många olika aspekter som påverkar forskares sätt att ta sig an information. Vilka platser en rör sig på och människor en umgås med är två exempel. Andra saker som är av relevans är

strukturella privilegier, värderingar och åsikter.⁶³ I arbetet med uppsatsen och källorna behövde jag reflektera över min egen positionalitet. Jag är 24 år gammal och föddes alltså flera år efter epidemins slut. Det gör att jag inte har några egna minnen från då. I egenskap av lesbisk cis-kvinna tillhör jag inte den grupp som var mest utsatt under epidemin. Det har ur etisk aspekt varit viktigt att vara medveten om.

Förutom har det varit viktigt att reflektera över att kandidaten är skriven inom det genusvetenskapliga fältet med genushistoriskt perspektiv. Att skriva en uppsats inom ett fält innebär att författaren formas till att se en viss form av mönster eller perspektiv. Genusvetare tränas bland annat för att se förtryck och maktstrukturer i samhället. Dessutom finns det ofta ett queer-perspektiv i åtanke. Dessa tre förstärks dessutom om genusvetaren som i det här fallet själv är queer. Det menar jag kan vara en styrka i min uppsats eftersom det ger mig insikt och möjlighet att till viss del relatera till de queera män som levde under epidemin,

Jag har inspirerats av att Hill Collins gör skillnad på kunskap och visdom. Hon menar att alla kan skaffa sig kunskap genom att läsa på om händelser eller fenomen. Visdom däremot, kan enligt henne bara fås genom att uppleva något.⁶⁴ Det synsättet tror jag är möjligt att applicera på hur jag förhåller mig till mitt arbete. Oavsett hur mycket jag läser på om ämnet och skaffar mig kunskap, har jag inte visdomen som kommer med personliga erfarenheter. Det hade jag i åtanke när jag hanterade och analyserade materialet.

En annan viktig aspekt när det gäller min positionalitet är att jag föddes 2001. Det innebär att jag inte levde under tiden som epidemin pågick. Det gör att jag inte har kunnat använda mig av personliga erfarenheter eller minnen från tiden då epidemin pågick. Istället har jag blivit tvungen att förlita mig på materialet.

Det har varit en utmaning att navigera i djungeln av olika typer av etiska positioner. Det finns fördelar och nackdelar med många av de olika inställningarna. Tillslut har jag landat i att i detta forskningsarbete passar det bäst med deontologisk etik. Den grundläggande etiska principen är att ingen i ett forskningsprojekt får komma till skada, varken psykiskt, fysiskt

⁶³ M. Kolankiewicz. M. Sager. M. Liinason (red.), *Genusvetenskapliga forskningsmetoder*. (Nordic Academic Press, 2024) s. 29-30.

⁶⁴ A.M Jagger. *Just Methods: an interdisciplinary feminist reader*. Andra utgåvan. (Boulder: Paradigm Publishers, 2014). s. 250.

eller socialt.⁶⁵ Det är med det i åtanke jag har valt att forma min forskningsfråga och mitt arbete.

1.5 Material

Materialval och källkritik

Forskningens material är tidningsartiklar från kvälls- och dagstidningar och olika typer av material som gavs ut i syfte att informera om, och förhindra smittspridningen. Det materialet består av broschyrer, pamfletter samt annan form av tryckt material som getts ut av ideella organisationer. Allt material är svenskt och gavs ut 1983-1996. Mängden handlar om omkring 200 tidningsartiklar och 600 tryckta informationsblad men allting ansågs inte vara användbart för forskningen. Tidningarna är lästa via Kungliga bibliotekets digitala arkiv och det tryckta informationsmaterialet kommer från Lunds universitetsbiblioteks arkiv för vardagstryck.

Det är viktigt att ha materialets tendens i åtanke. I det här fallet är allt material tendensiöst vilket inte är en nackdel eftersom det är en viktig hörnsten i analysen. Genom att vara medveten om materialets tendenser kan jag få full insyn i de eventuella bakomliggande budskapen.⁶⁶

Syftet med tidningsartiklarna var att informera läsarna om sjukdomen. Samtidigt måste man förstå att de skrivits med ett annat mål, att sälja lösnummer. Det gäller främst kvällstidningarna eftersom deras inkomst baseras på försäljning av lösnummer i kontrast till dagstidningarnas prenumerationsinkomster. Att det är så märks i vissa fall på sättet de skriver artiklarna. Kvällspressen tenderar att innehålla mer dramatiska och sensationssökande rubriker än andra tidningar.

Informationskampanjerna skapades och delades ut med syfte att vara med och informera om hiv/aids och hur smittspridning bäst förhindras. Syftet var också att dela ut det till de i behov och agera som motvikt mot dags- och kvällstidningarna.

Det finns vissa skillnader mellan materialets tänkta målgrupper. Tidningarna som undersöktes var stora och hade bred läsekrets och räckvidd. De var riktade till allmänheten och många

⁶⁵ S. Eldén, *Forskningsetik: vägval i samhällsvetenskapliga studier*. (Studentlitteratur, Lund, 2020) s. 51.

⁶⁶ G. Bjarne Larsson (red). *Forma historia: metodövningar*. (Studentlitteratur Lund, 2002). s. 137-149.

olika personer från olika samhällsklasser och bakgrunder läste dem. Det som skrivs i tidningarna ska alltså ge allmänheten den information de anses behöva. Många ska bli nöjda och känna sig sedda. Informationen som gavs ut av de ideella organisationerna var riktad till en mindre, mer utstuderad målgrupp. Oftast, särskilt till en början, var den förväntade målgruppen hbtq+-personer, framför allt queera män. Organisationerna publicerade information som ansågs nödvändig för att homosexuella dels skulle kunna ha sex utan att smitta/smittas dels lugna eventuella oroliga själar.

Eftersom jag vill undersöka textinnehåll blir materialet en högt värderad källa av främst två anledningar. Dels är det en förstahandskälla från tiden det skedde och dels är det fysiska kvarlevor som inte förändrats vilket innebär att det går att lita på att innehållet är likadant som när det publicerades.

Det finns en annan källkritisk aspekt att ta hänsyn till. Det som inte skrivs. Tidningarnas innehåll kurerades så att det skulle passa allmänheten och informationskampanjerna formulerades för att passa sina egna målgrupper. Det är dock ett rimligt antagande att många saker inte ansågs passande att nämna i stora tidningar. Kanske för att det var allt för tabubelagt eller skandalöst. Det innebär att vissa saker som med all sannolikhet förekom inte nämns i materialet. Ett exempel på det är att sexturism inte är särskilt omtalat. Jag har lyckats hitta en artikel som beskriver det och den är riktad till heterosexuell sexturism. Att materialet är vinklat på det här sättet påverkar min analys och är viktigt att tänka på när jag jobbar med materialet.

När informationsmaterialet trycktes och gavs ut gjordes gissningsvis avvägningar, men av annan sort. Utifrån denna typ av material har jag kunnat konstatera att det generellt verkar vara högre i tak vad gäller ord och ämnen. Kanske eftersom att färre ämnen var tabubelagda i den mindre målgruppen jämförelsevis med tidningarna som var riktade till alla i samhället.

Avgränsningar

Materialmängden inom ämnet är enormt och för att kunna genomföra arbetet under den given tid behöver jag avgränsa forskningen. När det gäller tidningsartiklar undersöker jag av den anledningen endast svenskt material publicerat 1983-1996. Dessutom har jag när det gäller tidningsartiklarna valt att endast undersöka dag- och kvällstidningar riktade till allmänheten.

Därför kommer jag inte att analysera religiösa tidningar, läkartidningar eller liknande som är riktat till en begränsad grupp av samhället.

Gällande informationskampanjerna undersökte jag även där tidsramen 1983-1996. Förutom det begränsade jag mig till fyra ideella organisationer. RFSU, RFSL, Noaks ark och Aidsdelegationen.

Jag har även valt att inte gå in på ämnet bastuklubbar. Det är en så pass stor diskussion att jag inte uppfattat det som möjligt att förutom min frågeställning också skildra det på ett genomarbetat och respektfullt sätt.

2. Egen undersökning och analys

Inledning

Under arbetets gång strävade jag efter att ha min egen positionering i åtanke. Som lesbisk kvinna född 2001, har jag inte mycket gemensamt med de homosexuella män som levde och dog under hivepidemin. Jag tillhör precis som de män som låg med män då, gruppen queera personer men att vara queer idag skiljer sig mycket från hur det var då. Den skillnaden innebär att jag inte kan anta mig kunna relatera till eller förstå deras upplevelser. Det skulle till och med kunna ses som ett kolonisationsanspråk att säga att bara för att jag tillhör gruppen queer, skulle det få mig att förstå hur det var att vara queer för 40 år sedan. Det kan jag inte förstå. Det gör att jag hela tiden måste vara medveten om min egen positionering i läsningen av materialet.

Analysen är uppdelad i efter de tre teman jag valt att fokusera på i materialet. Delarna med homonormativitet och homonationalism är uppdelade efter materialet som använts. Tidningarna och informationskampanjerna har varsin del.

Homonationalism i tidningsartiklarna

I undersökningen av materialet framkom att fokuset på USA är stort. Det är inte konstigt eftersom smittspridningen startade där, men vad som är anmärkningsvärt är att utbudet av artiklar med fokus på epidemin i USA är enormt. Det är i stort sett det enda land som nämndes i den svenska medierapporteringen bortsett från Sverige och ibland Danmark eller Norge samt i enskilda fall, Haiti. Det fanns flera olika reportage-serier från USA som

innehöll alltifrån intervjuer och personporträtt från de amerikanska drabbade och dess anhöriga till reportage om hur olika amerikanska städer drabbats.

Teorierna kring epidemins start förändrades under åren. I juni 1985 sa en läkare till Göteborgs-Tidningen att en möjlig förklaring var att haitier tog med sig sjukdomen till Haiti från Kongo på 60-talet.⁶⁷ Denne sa sedan att Haiti var ett vanligt semesterställe för homosexuella amerikaner och menade att de hade smittats där för att sedan ha spridit den vidare till homosexuella över hela världen.

När läkaren beskrev det som att amerikaner har spridit det till homosexuella över hela världen fick denne det att framstå som att epidemin var deras fel och att de var förövarna. Det stämmer överens med mitt generella intryck av hur medierna uttalade sig kring amerikaner och hiv/aids. I några av artiklarna publicerade 1983-1984 var journalisterna tydliga med att de avlidna blev smittade när de hade haft samlag med just amerikaner. Jag tolkar det som att journalisterna ville markera att sjukdomen var ett utomstående problem från främmande land.

Att skapa en bild av aids som ett utomlandsproblem förekom i olika länder och gemensamt för många av dem var att skulden lades på amerikanerna. Den thailändska befolkningen beskrev att anledningen till spridningen i Thailand var att deras män tvingades till samlag med homosexuella turister från New York. Det står inte att det handlade om prostitution men indirekt låter det som att det är vad som åsyftas⁶⁸ Sexturism diskuterades till viss del i mitt material. Ett exempel på det är att Aftonbladet 1991 publicerade en artikel om fenomenet att svenska kvinnor åkte till Gambia för *“sol, värme och sex.”*⁶⁹ Det var relativt vanligt att svenskor åkte dit och köpte sex av män och pojkar. Journalisten intervjuade experter i artikeln som berättade att hiv var oerhört vanligt i Gambia och att kvinnorna tog stora risker.⁷⁰ En av experterna sa: *“Sexsemestern kan kosta dig livet. Hiv-smittan känner inga könsgränser. Den drabbar män, den drabbar kvinnor. Den drabbar homosexuella men också heterosexuella.”*⁷¹

⁶⁷ K. Särnö. *Svar på frågorna om AIDS*. GT. (9/6- 1985). s. 9.

⁶⁸ Jones. *Discourses on and of AIDS in West Germany, 1986-90*. s. 444.

⁶⁹ F. Karén. *De reser till sol, värme- och sex*. Aftonbladet (1/6-1991). s. 6.

⁷⁰ Karén. *De reser till sol, värme- och sex*. s. 6.

⁷¹ A. Hansson. *Sexsemestern kan kosta dig livet*. Aftonbladet. (1/6-1991) s. 6.

Även i Brasilien pratades det om homosexuella från New York som smittade lokalbefolkningen. Jones menar att den här typen av uttalanden skapade en diskurs av aids som något främmande och därmed hotfullt.⁷²

Under epidemin sa en västtysk minister: "*Gays- American gays- are the source of aids and gays- all gays- are a threat.*" Denne uttalade alltså ett starkt hat mot homosexuella och skyllde hela aidsepidemin på de homosexuella amerikanerna. Den nivån av homofobisk retorik har jag inte funnit i materialet. Istället förekom den mer lågmälda homofobin Thorsén beskrev.

I Danmark pratades också om de amerikanska homosexuella männen och att de som låg med dem riskerade att smittas av hiv. Under de första åren av aids-krisen framställde vissa danska tidningar homosexuella män som så sexdrivna att de hade sex tills de dog. I en tidningsintervju med en homosexuell man i Köpenhamn säger denne att "*Til somme bliver der rykind af bøsseurister fra USA. Aids-fare her, aids-fare der. Hvilken bøsse kan sige nej til en sød fyr fra Staterna?*" Nebeling Petersen menar att det underliggande antagandet hos journalisten som skrev artikeln var att de homosexuella själva var ute efter att bli sjuka och att deras dekadenta och ansvarslösa livsstil utgjorde smittofara.⁷³ Det finns några olika saker jag börjar tänka på när jag läser uttalandet. Dels att personen som sa det inte verkar särskilt rädd för sjukdomen. Det beror troligtvis på att intervjun gjordes så tidigt i epidemin att det kanske inte helt blivit tydligt ännu vilka faror den innebar. En annan sak jag reagerar på är ordet *bøsseurister*. Det är svårt att veta ifall det var ett ord som användes av homosexuella danskar eller om informanten själv kommit på det. Om det var ett ord som förekom var fenomenet troligtvis så vanligt förekommande att det behövdes ett ord för det. Om det var så vanligt är det anmärkningsvärt i sig. Uttalandet "*Hvilken bosse kan sige nej til en sød fyr fra Staterna?*" säger något om den danska sexuella kulturen. Det låter som att amerikanerna stod högt i kurs hos danskarna och att det skulle vara svårt att hitta någon som skulle säga nej till att ha sex med dem trots vetskapen om att det innebar en smittorisk.

I Danmark och Sverige utökades efter några år vilka som ansågs vara riskgrupper. Svarta män blev en av de nya grupperna.⁷⁴ Det är svårt att uttala sig om varför svarta räknades som en

⁷² Jones. *Discourses on and of AIDS in West Germany, 1986-90*. s. 444.

⁷³ Nebeling Petersen m. fl. *Aids-krisens Danmarkshistorie*. s. 33.

⁷⁴ Nebeling Petersen m. fl. *Aids-krisens Danmarkshistorie*. s. 32.

riskgrupp. En teori kan vara att det gjordes en grov generalisering av alla med den hudfärgen och att alla kategoriserades som riskgrupp, eftersom haitier generellt sett har mörk hy. I riskgruppen ingick dock svarta män, även de som kom någon annanstans ifrån eller var födda i Sverige och Danmark. Sjöström skriver att Socialstyrelsen gjorde en informationsbroschyr som delades ut på apoteket. I den baserades en av riskgrupperna helt på härkomst. De som kom från Haiti och afrikanska länder runt ekvatorn räknades som riskgrupper endast av den anledningen. Sjöström har intervjuat en man boende i Sverige men ursprungligen från Nigeria. Han berättade att hans familj under den här tiden blev utsatta för hotelser och trakasserier. Ett gång fick hans gravida fru en docka insmetad med blod skickad till sig. I det tillhörande brevet stod att hon hade aids i magen.⁷⁵ Att basera riskgrupper på hudfärg menar jag har en rasistisk grund. Jag hävdar också att det visar på homonationalistiska tendenser att peka på en minoritetsgrupp i nordiska samhällen, svarta, och hävda att de är en av anledningarna till smittspridningen. Det skulle kunna tolkas som ett tecken på rädsla eller misstänksamhet mot det okända. Samt ett försök att skydda Sverige och "de svenska" från faran utifrån. Även detta är en form av homonationalism.

Homonationalism i informationskampanjerna

I mina undersökningar av materialet har det inte förekommit någon form av homonationalism. Stor del av materialet innehåller inte publikationsår men min uppfattning är att de flesta verkar ha publicerats under senare delen av 80- och 90-talet. Det på grund av att informationskampanjerna upplevs som välgrundade och informationen som förhållandevis nutida. Vilket blev en möjlighet efter några år när kunskapen om sjukdomen blev större. Den höga kvaliteten på materialet samt att det verkar väl genomtänkt och forskat på skulle kunna förklara avsaknaden av homonationalism.

USAs närvaro i den svenska aidsdebatten syns inte bara i medierapporteringen utan också i innehållet i informationsbroschyren "Aidsfakta". Där uppmuntrades läsaren bland annat till att inte ha tillfälliga sexuella möten med personer från USA och Haiti. Att nämna just dessa två är ett intressant ställningstagande eftersom smittspridningen även fanns i andra länder parallellt. Det borde ha varit lika viktigt att inte ta onödiga risker oavsett sexpartners etnicitet. Ett motargument till det kan vara att det kanske var bättre att varna för de mest riskfyllda länderna och hoppas att någon lyssnade istället för att varna för alla och riskera att folk struntade i det.

⁷⁵ Sjöström. *Där kärlek sker: hiv, aids och vännerna vi förlorade*. s. 38.

Det närmsta homonationalism jag hittat i informationskampanjerna är återkommande varningar för tillfälliga sexuella kontakter utomlands. Det finns ett stort antal olika typer av informationsbroschyrer med olika tips på vad gemene man ska tänka på när de reser utomlands. Ett exempel finns i en av AIDS-delegationens faktaböcker. I den beskrevs olika fiktiva situationer där huvudpersonerna blir smittade av hiv. En av berättelserna handlar om att bli smittad utomlands. Kontentan av berättelsen var att informera om att antalet svenskar som smittats utomlands ökade.⁷⁶ Ett annat exempel är att RFSL publicerade en broschyr om hur tågluffande ungdomar skulle bete sig för att vara säkra.

Aids-delegationens material uppfattas som inkluderande. Deras ställningstagande var tydligt. Alla kan smittas av aids. Det avgörs inte av vem du är eller var du bor. Generellt uppfattar jag det som att i de ideella organisationernas olika informationskampanjer fanns det ett stort fokus på Afrika samtidigt som USA nästan inte nämns alls. I tidningsartiklarna har jag inte kunnat hitta nästan något material alls med fokus på Afrika, däremot hade de mycket stort fokus på USA. Det hade varit intressant att veta varför tidningsartiklarnas och kampanjernas fokus skiljde sig åt.

Homonormativitet i tidningsartiklarna

Homonormativitet syns i stor del av tidningarna på olika sätt. Det skedde återkommande diskussioner om olika sätt att ha sex och vara homosexuell. Ett annat mycket vanligt inslag var värderande och moraliserande språk gällande monogami och polyamorösitet. Budskapet som publicerades var tydligt. Det finns ett levnadssätt att föredra. Det som följer heteronormativa värderingar. För de homosexuella som ville leva med en partner innebar det att följa normerna enligt bästa förmåga. Alltså leva efter de homonormativa normerna.

Ett återkommande diskussionsämne var hur smittspridningen skulle förhindras. Förslagen innebar ofta starkt integritetskränkande kontroll såsom olika typer av registreringar av smittade, till största delen queera män. Ett annat förslag var att markera de smittade genom att exempelvis tatuera dem i armhålan.⁷⁷ Vissa tyckte att det bästa vore att isolera alla sjuka på en ö och låta de ta hand om varandra tills alla dog.⁷⁸ Inget av de här förslagen

⁷⁶ Aidsdelegationen. *Faktabok*. (u.å). Lunds universitetsbibliotek- arkivet för vardagstryck. (Hämtad: 13/5-2025).

⁷⁷ N. Brevinge. *Upprättelsen*. Fokus. (7/12- 2012).

⁷⁸ L. Tibbling, T. Ledin. *Alla aidssmittade måste isoleras*. Svenska Dagbladet. (22/9- 1986) s. 3.

genomfördes men enligt mig skapade den här typen av förslag en bild av homosexuella som personer utan förmåga att kontrollera sig själva. Detta eftersom politiker och läkare verkar ha tyckt att invasiva åtgärder som dessa var det enda sättet att bromsa smittspridningen. Jämfört med att informera och lita på folks goda omdöme. Ett annat intressant perspektiv är att istället för att gemensamt arbeta för att skydda de hårdast drabbade från smittan, blev fokuset att skydda samhället från dem.

Synen på aids som något som representerade oreglerad sexuell lust och det faktum att riskgrupperna sågs som personer utan kontroll över sina sexuella begär återkommer i svensk, norsk, dansk och tysk media. I epidemins början var det återkommande åsikten att homosexuella mäns livsstil var anledningen till sjukdomens uppkomst. Det har varit tydligt när jag analyserat materialet och Thorsén hittade samma resultat i sina undersökningar.⁷⁹ Min uppfattning är att tidningsartiklarna ofta innehöll moraliserande inslag under epidemins första år och att journalisterna ofta generaliserade hur homosexuella levde.

Ett exempel på det syntes i en av Aftonbladets artiklar från 1983. I den ställde en läsare frågan: *“Varför är det mest homosexuella män som får aids?”* till Aftonbladets experter. De svarade att aids drabbade homosexuella med många tillfälliga sexuella kontakter.⁸⁰ Experterna befäste här en fördom om att homosexuella män ofta har många sexuella relationer. Samtidigt framstår det i uttalandet som det är de smittades eget fel att de blir sjuka eftersom de hade sex med flera olika. Det är värt att reflektera över om det verkligen är vanligare med flertalet partners bland homosexuella eller om det snarare är så att mörkertalet är större hos heterosexuella. Kanske det kan vara så att heterosexuella uppfattar det som mer mer tabu att ha flera sexuella kontakter om de strävar efter att följa de heteronormativa normerna. Otrohet och sexköp bland heterosexuella förekom även då. Det borde experterna ha varit fullt medvetna om när de kritiserade homosexuella med många sexuella kontakter.

En talesperson från RFSL förklarade 1983 förekomsten av multipla sexkontakter hos homosexuella män såhär: *“Det är samhällets intolerans som tvingar bögar till många och anonyma sexuella kontakter.”*⁸¹ Min uppfattning är att homosexuella män under den här tiden hamnade i ett moment 22. Samhällsklimatet kritiserade de homosexuella som levde öppet

⁷⁹ Thorsén. *Den svenska aidsepidemin: Ankomst, bemötande, innebörd*. s. 39.

⁸⁰I. Valfridsson. *Skräcken för AIDS*. Aftonbladet. (26/8- 1983). s. 8.

⁸¹P. Kadhammar, C. Magnell. *Första dödsoffret för aids*. Expressen. (1983-08-16) s. 8.

men tillät dem inte heller att utforska sin sexuella identitet i lugn och ro utan att bli dömda. Lösningen för att få leva livet utan att bli värderad det heteronormativa samhället blev alltså att leva undangömd och i hemlighet tillsammans med andra i samma situation. Samt att de sexuella mötena var korta och tillfälliga för att undvika ryktesspridning och dömande blickar. Vilket i sin tur gjorde att fördomarna som det heteronormativa samhället hade om homosexuella förstärktes.

Experterna i Aftonbladet 1983 svarade även att de trodde att vilka sextekniker som användes spelade in.⁸² Deras teori var att analt sex kunde vara en anledning till smittspridningen. Inom de heteronormativa normerna sågs sex som något som skulle göras i reproduktivt syfte och inte för njutning. Eftersom analsex utförs i just njutningssyfte sker här en krock mellan heteronormativa förväntningar och den queera verkligheten. En homosexuell person som strävade efter att följa de homonormativa normerna skulle hålla prat om sitt samliv privat och ha en enskild partner. Allt annat gick emot de hetero- och homonormativa samhällsnormerna

I artikel efter artikel beskrevs den promiskuösa livsstilen hos homosexuella som anledningen till smittspridningen. Trots att avgörandet för hur smittan spreds framför allt var *hur* och inte *med vilka* samlaget genomfördes. 1983 sa en läkare till *Göteborgs Posten* att: "*Vi håller på att få en homosexuell kultur även i Sverige. Modet sprider sig och därmed sjukdomen.*"⁸³ Det tolkar jag som att hen likställde homosexualitet med en promiskiuös livsstil. Särskilt intressant är den skuld som samhället lägger på homosexuella med en promiskiuös livsstil eftersom det innebär att de som lever enligt homonormativa normer anses mindre skyldiga.

Det verkar ha funnits djupt rotade fördomar om att homosexuella saknade förmåga att agera klokt. Exemplet på smittspridningsåtgärder tidigare i analysen är ett exempel på det. Dessutom framställdes deras sexdrift som djurisk och som att: "*lust och begär ständigt tycktes besegra omtanke och förnuft.*"⁸⁴ Att skulden lades på homosexuella med flertalet partners trots att smittspridningen framför allt handlar om hur sexet genomförs och inte vilka som har det förekom även i Danmark. Nebeling Petersen förklarar att aids gav vatten på kvarnen till alla välkända och stereotypa fördomar om den ansvarslösa bögen med vilda sexvanor och många skiftande partners.⁸⁵ Fördomar fanns även i västtysk media där man

⁸² I. Valfridsson. *Skräcken för AIDS*. Aftonbladet. (26/8- 1983). s. 8

⁸³ V. Vogel. *Nu är även Sverige drabbat*. Göteborgsposten. (28/6- 1983). s. 6.

⁸⁴ Thorsén. *Den svenska aidsepidemin: Ankomst, bemötande, innebörd*. s. 201-203.

⁸⁵ Nebeling Petersen m. fl. *Aids-krisens Danmarkshistorie*. s. 31.

kallade de homosexuella med mer lössläppt livsstil, de som bröt mot de hetero- och homonormativa normerna, för "dåliga bögar."⁸⁶ Moraliserandet mot queera män som inte levde monogamt syntes alltså i flera länder.

Vissa smittade homosexuella såg sjukdomen som en konsekvens av sitt sexliv. Att de gått över gränsen därför straffades.⁸⁷ Värt att nämna att det var det heteronormativa samhällets gräns som passerades. Att promiskuitet ansågs vara förklaringen till smittspridningen bland homosexuella män var vilseledande. Undersökningar visar att många smittade hade haft stabila relationer, andra smittade hade haft få relationer. Andra i sin tur hade haft ett flertal relationer, använt sig av säkrare sextekniker och inte smittats.⁸⁸ Dessutom är det viktigt att poängtera att det är kulturbundet vad som anses promiskuöst och inte. Här spelar det heteronormativa samhällsklimatet in.

Regelbundet uppmuntrades tidningarnas homosexuella läsare att vara trogna sina partners och leva monogamt. Monogami har länge varit självklart i det heteronormativa samhället och de homosexuella som följde de här rådet var exempel på det som i Västtyskland kallades för "bra bögar".⁸⁹ Med åren blev rapporteringen till viss del mer inkluderande. I juni 1985 skrev *Göteborgs-Tidningen* en artikel med rubriken: "Var trogen!!."⁹⁰ I den var informationen om smittspridningen och uppmaningen att vara monogam riktad till både homo- och heterosexuella personer.

Ett annat exempel på en mer mångfacetterad rapportering syns i *Aftonbladet* 1987. Där visades en karta, baserad på ett verkligt fall, över hur hivsmitta spritts mellan olika personer.⁹¹ I exemplet är det en man som smittats av en prostituerad person och sedan spridit det vidare till kvinnor och barn. Under bilden står det "Såhär kan det gå när en man träffar en prostituerad."⁹² Här byts fokuset från queera mäns sexliv och läggs istället på den faktiska anledningen till spridningen. Oskyddat sex - oavsett vem som har sexet och på vilket sätt det utförs. Nämnvärt är dock att rubrikens fokus på risken att bli smittad av personer som säljer

⁸⁶ Jones. *Discourses on and of AIDS in West Germany, 1986-90*. s. 443.

⁸⁷ I. Svensson. *Liket i garderoben: en studie av sexualitet, livsstil och begravning*. s. 70.

⁸⁸ I. Svensson. *Liket i garderoben: en studie av sexualitet, livsstil och begravning*. s. 71.

⁸⁹ Jones. *Discourses on and of AIDS in West Germany, 1986-90*. s. 443.

⁹⁰ K Särnö. *Svar på frågorna om AIDS*. GT. (9/6-1985). s. 9.

⁹¹ B. Lennholm. *Aids-läget i Sverige*. Aftonbladet. (6/1 1987) s. 93.

⁹² Lennholm. *Aids-läget i Sverige*. Aftonbladet. (6/1 1987) s. 92.

sex är vinklad. Smittspridning kan naturligtvis ske genom konsensuell otrohet också, inte enbart sexköp.

Efterhand, när forskare och sjukvård börjat förstå hur smittan spreds, minskade moraliseringen och ett mer informerande angreppssätt antogs. Målet var att minska smittspridningen genom att lära ut hur, så kallat, säkert sex praktiserades. Att genomföra samlag på ett för båda parter säkert sätt är naturligtvis eftersträvansvärt oavsett pågående hiv-epidemi eller ej. Problemet är att bilden av vad som är säkert sex baserades på det heteronormativa samhället och heterosexuellt samlag. Att ha flera sexpartners bryter mot de heteronormativa normerna men var inte nödvändigtvis fel ur smittspridningssynpunkt förutsatt att skydd användes korrekt. Trots det kritiserades de med många partners. Min teori är att epidemin blev en pysventil för alla kritiska mot ett mer promiskuöst leverne eftersom de plötsligt fick en anledning att kritisera det öppet. Ett exempel på det menar jag är faktumet att det även inom hbtqi-grupper fanns de som tyckte att smittade skulle skylla sig själva med tanke på deras levnadssätt. De som sa detta, såg smittspridningen som en bekräftelse på att deras monogama livsstil var den rätta.⁹³ Ett mer nutida exempel på en liknande situation skulle kunna vara vågen av xenofobi som skapades under coronaepidemin.⁹⁴

Det har historiskt funnits en diskurs att den "bättre" typen av queer man inte låter sin sexualitet ta över hela hans liv och identitet. Alltså att han följer de homonormativa normerna. Det syns i en artikel från 1987 skriven av dåvarande Tidningarnas Telegrambyrå, numera Nyhetsbyrån. I den stod att en "homosexutredning" genomförts på uppdrag av AIDS-delegationen. Journalisten beskrev att "*Undersökningen visar att de homosexuella männen i Sverige inte är en enhetlig grupp människor. Istället har undersökningen funnit fem olika typer av homosexuella män.*"⁹⁵ Grupperna kallades "*storstadsaktivister*", "*swingers*", "*privatlivsorienterade*", "*lågprofilerade*" och "*socialt isolerade*."⁹⁶ I artikeln fanns en gradering av vilka grupper de ansåg innebar lägst risk att sprida smitta. De med minst risk att sprida smittan ansågs vara de "*privatlivsorienterade*" och "*lågprofilerade*". Detta eftersom de inte ansågs delta i den homosexuella kulturen. I journalisternas värld innebar den homosexuella kulturen att odla sitt privatliv, ha få partners och föredra celibat framför ytliga kontakter. Uttalanden som dessa förstärkte antagligen de redan existerande fördomarna om

⁹³ Lennerhed, Rydström. *När staten inte räcker till*. s. 50.

⁹⁴ Human Rights Watch. *Covid-19 Fueling Anti-Asian Racism and Xenophobia Worldwide*. (2020)

⁹⁵ L. Hellerstedt. *Aidstest "frikort" för lössläppt sex*. Dagens nyheter. (1987-06-19). s. 40

⁹⁶ Hellerstedt. *Aidstest "frikort" för lössläppt sex*. (1987-06-19)

homosexuella män. Att det fanns (och finns) icke-sexuella sätt att delta i homosexuell kultur verkar inte ha tagits hänsyn till. Bilden som skapades av homosexuella och deras kultur var smal och endimensionell.

Homonormativitet i informationskampanjerna

Jag har inte kunnat hitta någon homonormativitet bland informationskampanjerna. I materialet jag tittade på fanns inga värderande eller moraliserande uttalanden och jag har inte kunnat hitta negativa uttalanden berörande olika typer av sex. Inte heller nedvärderande diskussioner kring sex för njutning eller hur många sexuella kontakter olika personer har. Det uttrycktes inte heller någon önskan att kontrollera de smittade. Istället verkar skaparna av informationskampanjerna ha haft tilltro till enskilda människors förmåga att ta hand om sig och andra. Generellt sett innehöll materialet inte några överraskande eller dramatiska uttalanden och fokuset såg ut att ha varit att skapa saklig och tydlig information.

I jämförelse med tidningsartiklarna blir kontrasten i materialets innehåll särskilt tydlig. Troligtvis beror det på att textformen och källorna skiljer sig helt åt. De publicerades med olika syften och målgrupper i åtanke vilket resulterade i olika former av innehåll. Dessutom är vägen från skapande till publicering troligtvis betydligt längre för informationskampanjerna vilket kan ha förhindrat impulsiva beslut.

Jag uppfattar det som att materialet blev mer och mer generellt. Med tiden försvann, mer eller mindre, diskussionen om riskgrupper. Istället verkar den gemensamma hållningen ha blivit att vem som helst kan drabbas och att sjukdomen därmed är hela samhällets problem. Jag tolkar det dessutom som att heterosexuell smitta fick mer och mer plats i materialet. Tillslut var informationen nästan helt könsneutral.

Tidningarnas vinklingar

Jag håller med Thorsén om att tidningarna snabbt gjorde kopplingen mellan sjukdomen och homosexuella. Det är inte konstigt att tidningarna använde spänningsfull retorik eftersom deras mål var att intressera läsarna. Denna insikt skrev Thorsén också om. Han menar att ämnet innebar ett högt nyhetsvärde.⁹⁷ Häger stödjer det och menar att en av vinklarna som används för att skriva attraktiva nyheter är intensifiering. Det innebär att bygga upp det på ett

⁹⁷ Thorsén. *Den svenska aidsepidemin: Ankomst, bemötande, innebörd*. s. 44.

så spännande och intresseväckande sätt som möjligt vilket vi alltså kan se exempel på i materialet.⁹⁸

I min läsning av materialet har jag hittat ett antal återkommande teman gällande vinklingarna. Till att börja med, kopplade media ofta samman aids med andra sjukdomar. De tydligaste exemplen är pest och cancer. Samt att associera det med homosexuella genom ord som "bögpest", "bögcancer" och "homosexsjukan." Dansk media använder också beskrivningar som "vores tids pest" och "mördarsjukan."⁹⁹

Ordet pest har stark kulturell och historisk laddning och betyder i äldre svenska ungefär "stor farsot" och användes som generell term för en otäck och okontrollerbar sjukdom. Det var troligen därför hiv kallades för en pest. Rubriker som till exempel "*Larmet går: Pesten är här*" var troligtvis spännande nog att få läsare intresserade.¹⁰⁰ Enligt min tolkning är det dessutom ett exempel på både förenkling och intensifiering.

Smeknamnet "bögcancer" förekom både i Sverige och Danmark.¹⁰¹ Att koppla ihop sjukdomen med cancer låg antagligen nära till hands eftersom cancersorten kaposis sarkom var en av sjukdomens bi-effekter.¹⁰² Cancer var även under den här tiden en samhälleligt välkänd sjukdom som de flesta kunde relatera till. Dessutom visste folk att det var en allvarlig sjukdom. Med tanke på det fungerade smeknamnet troligtvis som en form av dramatiskt trick för att intressera folk. Samtliga smeknamn skulle enligt mig kunna kategoriseras som förenklingar journalisterna kan ha gjort i ett försök att göra sjukdomen mer begriplig för allmänheten.

Ordet homosexsjukan användes i början av epidemin men verkar redan då ansetts förlegat. Exemplet på när ordet används är alla under år 1983 och redan då verkar journalisterna ersätta det med annat. Det syns exempelvis i en artikel från juni 1983 där det står att 600 personer dött i "*vad som kallats homosexsjukan*."¹⁰³ Ett annat exempel är att GP i juni 1983 skrev om "*den så kallade homosexsjukan*."¹⁰⁴ Journalisterna verkar befunnit sig i ett

⁹⁸ Häger. *Reporter: en grundbok i journalistik*. s. 79.

⁹⁹ Nebeling Petersen m. fl. *Aids-krisens Danmarkshistorie*. s. 32.

¹⁰⁰ M. Sandberg-Wright. *Larmet går: Pesten är här!* Göteborgsposten. (6/3-1983). s. 32.

¹⁰¹ Nebeling Petersen m. fl. *Aids-krisens Danmarkshistorie*. s. 31.

¹⁰² Nebeling Petersen m. fl. *Aids-krisens Danmarkshistorie*. s. 32.

¹⁰³ Vogel. *Nu är även Sverige drabbat*. (28/6-1983) s. 6

¹⁰⁴ Ö. Lindstrand. *Skrämmande plasmabrist - Göteborg sämst*. Göteborgsposten. (30/6-1983). s. 24.

mellanläge år 1983 när både homoseksjukan och andra mer korrekta ord förekom. Det finns exempel på det i vissa artiklar. Aftonbladet kallade i april 1983 sjukdomen "*homoseksjukan aids*."¹⁰⁵ Här användes alltså båda orden tillsammans, kanske för att göra det tydligt för läsarna att "homoseksjukan" och aids är samma sak. En anledning till att smeknamn byggda på den antagna kopplingen mellan aids och homosexualitet skapades var troligtvis sjukdomens första namn Grid. Det står för Gay-Related Immune Deficiency.¹⁰⁶ Under mina undersökningar slås jag av att ordet bögpest inte verkar förekomma i medias rapportering i den utsträckning som är möjligt att få uppfattning om att den gör i vissa böcker.

Ett exempel på en bok där det framstår som att homoseksjuka och bögpest nämndes återkommande i pressen finns i *Liket i Garderoben*. "*'Homoseksjuka' och 'Bögpest' var ord på löpsedlar med stora feta versaler genomkorsade det offentliga rummet*."¹⁰⁷ I mina efterforskningar har jag inte kunnat hitta några exempel på löpsedlar likt dessa.

Ett annat återkommande tema är att många rapporteringar anspelade på homosexuella och död. Ett citat ur en artikeln lyder: "*Aids drabbar i huvudsak homosexuella och dödligheten är hög*."¹⁰⁸ Det är en väldigt rak och ofiltrerad analys vars information inte är fel i sig men att som homosexuell gå på gatan och se den löpsedeln kändes troligtvis otäckt. Ett annat är "*Första dödsfallet av homoseksjukan*." Här är det troligtvis främst ordet homoseksjuka som används för att dra uppmärksamhet till notisen. Men ordet dödsfall adderar naturligtvis dramatik. Det stämmer väl överens med hur man beskriver dramatik som en av vinklarna journalister använder när de skriver artiklar.¹⁰⁹

Det tredje återkommande temat är artiklarna som verkar ha haft försäljning som huvudsyfte. Sett till hur många artiklar med temat "Experterna svarar" som publicerades under epidemin verkar det ha varit lukrativt. Tanken att informera allmänheten var god men det finns ett problem. När jag läser dem får jag intrycket att experternas råd skiljde sig åt och att de i början av epidemin verkar känt sig osäkra. Det har Ljung också lagt märke till.¹¹⁰ Hon beskriver att det rådde stor osäkerhet i debatten och jag håller med henne om att många expertutlåtanden var motsägelsefulla vilket troligtvis förstärkte osäkerheten i samhället ännu

¹⁰⁵ TT. *Första dödsfallet av homoseksjukan*. Aftonbladet. (19/4-1983) s. 52.

¹⁰⁶ L. Moberg. *HIV och AIDS*. (Alhambra Furulund, 2000) s. 11-12.

¹⁰⁷ I. Svensson. *Liket i garderoben*. s. 62.

¹⁰⁸ TT. *Danmark värst drabbat av aids*. GT. (8/11-1984). s. 4.

¹⁰⁹ Häger. *Reporter: en grundbok i journalistik*. s. 79.

¹¹⁰ Ljung. *Bortom oskuldens tid: en etnologisk studie av moral, trygghet och otrygghet i skuggan av hiv*. s. 24.

mer. Det kanske också gjorde att läsarna upplevde ett behov av att få ställa frågor om och om igen eftersom de läste olika information på olika ställen. Det i sig är väl inget problem för tidningarna eftersom det innebar fler sålda nummer för dem.

Ett annat exempel på en artikel som verkar ha varit skriven med fokus på att sälja nummer publicerades i Aftonbladet 1987. Den hade rubriken "*Har du fått aids?*" och innehöll en "medicinsk checklista" med tio olika symptom som journalisten hävdade kunde vara tecken på aids.¹¹¹ I ingressen stod det: "*I vår medicinska checklista får du tio alarmerande symptom som var för sig eller tillsammans kan vara tecken på aids.*"¹¹² De symptom som listades var: 1. Stark trötthet. 2. Lunginflammation. 3. Cancer. 4. Diarré. 5. Psykiska störningar. 6. Svamp i munhålan. 7. Svullna lymfkörtlar. 8. Kraftig avmagring. 9. Hudförändringar 10. Sår på kroppen.

Många av symptomen är sådana som vem som helst skulle kunna känna av, till och från. Jag hävdar att artiklar likt denna med största sannolikhet skapade rädsla hos flera av läsarna. Att ta medicinska råd av en kvällstidning är inte pålitligt men det är mänskligt att reagera och ta det till sig.

Ett annat exempel är att Dagens Nyheter under hösten 1986 publicerade en artikel gällande bastuklubbarna med rubriken: "*Här får man sprida aids.*"¹¹³ Frågan är om det var ett aktivt val av journalisten att använda sig av ordet aids och inte hiv för att aids låter mer definitivt och mer skrämmande. Även om det faktiskt är hiv som sprids för att sedan eventuellt utvecklas till aids. Här hävdar jag att journalisten kan ha använt sig av vinklingen tillspetsning.

Det finns ytterligare ett exempel. 1985 möttes Expressens läsare av rubriken "*Bögar, knarkare, horor... snart hotas du också.*"¹¹⁴ I texten stod att aidsepidemin växte sig starkare, men att varken heterosexualiteten, kärnfamiljen eller den "normala" svensken var hotade än. Med betoning på *än*. Journalisten skrev att Aids efterhand kommer att "påverka *hela vår kultur och livsföring, som en gång syfilisen gjorde.*" samt att "*När de kända riskgrupperna*

¹¹¹ Lennholm. *HAR DU FÅTT AIDS?* Aftonbladet. (6/1 1987). s. 92-93.

¹¹² Lennholm. *HAR DU FÅTT AIDS?* Aftonbladet. (6/1 1987). s. 92-93.

¹¹³ Sjöström. *Där kärlek sker: om hiv, aids och vännerna vi förlorade.* s. 55.

¹¹⁴ Ö. Johnsson. "*Bögpesten*" - En studie om den svenska AIDS-epidemin under 1980-1990-talet. (Linneuniversitetet, 2019). s. 23.

blir 'mättade' kan överspridning ske.” Med överspridning menades att personer utanför riskgrupperna också kunde komma att smittas. Artikeln förklarade alltså för personer som trodde att de var trygga, de heterosexuella, att de hade anledning att vara rädda. Det skapade troligtvis starka känslor hos läsarna. Även detta menar jag skulle kunna vara ett knep av journalisten. Det låter som en form av intensifiering.

1985 sa en läkare i en intervju till Expressen att han tycker att media har skrämmts tillräckligt vid det här laget.¹¹⁵ Men alla verkar inte tycka att det är ett problem att skrämmas.

Statsepidemiologen Böttiger sa att ”*vi måste skrämmas upp lite*” och klassade aids som ”*vår tids farligaste infektionssjukdom som sprids sexuellt.*”¹¹⁶

3. Avslutande diskussion

Uppsatsen har arbetat med följande frågeställningar:

- *Hur framställdes homosexuella män och hiv/aids i svenska informationskampanjer och tidningsartiklar åren 1983-1996?*
- *Finns det uttryck för homonationalism och homonormativitet i materialet och isåfall på vilket sätt?*
- *På vilket sätt använde tidningarna sig av vinklingar i artiklarna?*
- *I vilken utsträckning användes orden "homosexsjukan" och "bögpest"?*

Gällande förekomsten av homonationalism i materialet finns några särskilda slutsatser. Det framgår med all önskvärd tydlighet att USA spelade en stor roll i bilden av varifrån sjukdomen kom. I frågan vem som låg bakom smittspridningen var Tyskland, Danmark, Sverige, Norge, Brasilien och Thailand eniga. Det var de homosexuella amerikanernas fel. Samtidigt pratades det om att amerikanska homosexuella tog med smittan till USA från Haiti. Skillnaden är att haitierna inte får skulden på samma sätt som amerikanerna.

Även när USA inte nämns verkar det vara en gemensam inställning för många länder att sjukdomen var ett problem som kom någon annanstans ifrån. I början av epidemin avråddes svenskarna från att ha tillfälliga sexuella kontakter med personer från USA och Haiti. Svarta

¹¹⁵ J. Sima. *Besök hos Aids-doktorn: Jag kan själv få smittan*. Expressen (24/1-1985). s. 13.

¹¹⁶ Johnsson. *"Bögpesten" - En studie om den svenska AIDS-epidemin under 1980-1990-talet*. s. 21.

män blev också en egen riskgrupp vilket resulterade i att svarta personer utsattes för rasistiska påhopp.

Informationskampanjerna jag undersökte visade inte på homonationalism. Jag uppfattar materialet som övergripande, informerande och politiskt korrekt. Så pass att jag blev positivt överraskad. Det närmsta homonationalism jag hittade var en stor mängd starka rekommendationer att inte ha sex utomlands. Det är tydligt att det sågs som en av de största anledningarna till smittspridning. I sig självt är det inte homonationalism men det är ytterligare ett bevis på att befolkningen i andra länder sågs som potentiella smittspridare.

Enligt teorin om homonationalism hade jag förväntat mig att hitta yttranden om att Sverige måste skydda de svenska homosexuella från hoten utifrån. Förvånande nog har jag inte hittat den typen av material. En anledning till det kan vara att den typen av uttalanden hör mer hemma hos ljusskygga rörelser än i Sveriges största tidningar. Det skulle isåfall förklara varför jag uppfattar fenomenet som bekant men inte har kunnat hitta det i mitt material.

I frågan om ifall homonormativitet förekommer i tidningsartiklarna är svaret ja. I stor utsträckning. Fokuset under de första åren låg uppenbarligen på homosexuella män, deras levnadssätt och sexliv. När samhället lärde sig vad som orsakade smittspridningen skiftade fokuset istället till hur säkert sex, oavsett utförare, skulle genomföras. En stor del av homofobin i tidningsartiklarna var främst baserad på homonormativitet, heteronormativa samhällen och okunskap. Mängden uttalanden präglade av homonormativitet och förakt mot de som bröt mot de heteronormativa samhällsnormerna är dock väldigt stort. Okunskapen om hur normbrytande liv kan se ut och att det finns många olika levnadssätt skiner tydligt igenom i ett stort antal artiklar. Allt som inte stämde överens med de heteronormativa samhällsnormerna kritiserades.

Det är intressant att reflektera över varför det är så vanligt förekommande att beskriva medierapporteringen som enormt homofobisk i berättelser om hiv epidemin. Jag hade förväntat mig att behöva läsa stora mängder grovt hatiskt innehåll. Förvånande nog förekom det inte i någon stor mängd. Artiklar fyllda av fördomar och tungt språk fanns absolut men inte alls så som jag fått uppfattning om tidigare. Till exempel användes orden "bögpest" och "homosexsjuka" men inte i utsträckningen jag trodde. "Homosexsjuka" användes som sagt

vid enstaka tillfällen under de första året men verkar redan då ha fått en utdaterad status. "Bögpest" skrivs också i något enskilt fall men verkar inte ha varit ett ord tidningarna använde sig av.

Den här krocken i förväntan och fakta skulle kunna beskrivas som att minnet av den diskursiva praktiken är större än den faktiska verkligheten. Kanske användes "bögpest" snarare i vardagligt tal privatpersoner emellan och än i offentliga sammanhang. Om så var fallet har jag svårt att bevisa utan vittnesmål. Med det material jag har är hypoteser det närmsta jag kommer.

Den mest homofoba typen av yttrande jag hittade kretsade kring teorin om att homosexuella män var promiskuösa personer utan förmåga att kontrollera sig själva och sina sexualdrifter. Samt att de skulle vara anledningen till aids. Att döma de homosexuellas levnadssätt och se det som anledningen till smittan är homofobiskt. Men jag uppfattade språket i tidningarna som mjukare än vad det troligtvis var i andra delar av samhället. I andra samhällsgrupper och mindre offentliga sammanhang såg gissningsvis klimatet annorlunda ut. Det gör att minnena från de som levde under epidemin troligtvis innehåller fler vittnesmål om homofobi, hat och skräck. Men den typen av information verkar tidningarna ha valt bort. Där förekommer endast en mer lågmäld homofobi.

Jag har inte kunnat hitta moraliserande eller kritiska inslag i någon av informationskampanjerna. Många av dem innehåller, enligt mig, mycket inkluderande och progressiv information utan moraliserande och nedvärderande inslag. Tidningarnas och informationkampanjernas innehåll skiljer sig alltså åt.

Att den diskursiva praktiken är större än verkligheten innebär troligtvis att det med tiden skapats en form av kulturellt minne som majoriteten i samhället accepterat. I det kulturella minnet ligger massmedia bakom en stor mängd hatiska yttringar mot homosexuella, men varför har det kulturella minnet skapats? Jag förstår att medierapporteringen kan ha uppfattats som hotfull för riskgrupperna. Dock har jag vid läsning av materialet svårt att förstå varför andra berättar om materialet på det sättet som i bland annat vissa skönlitterära böcker. Historiebruket som skapats av det kollektiva minnet och det fysiska material som finns är intressant. I uppsatsen genomförs det genom att jämföra materialet med tidigare antagna sanningar och det fanns faktiskt en skillnad mellan de antagna sanningarna och verkligheten.

I tidningarna förekom en stor mängd vinklingar. Det är tydligt att artiklarna om hiv/aids var lukrativa för tidningarna att skriva. Homosexualitet och farliga sjukdomar verkar ha varit ämnen som sålde bra, vilket tidningarna inte var sena att dra nytta av. I analysen av materialet har det hittats många vinklingar som verkar ha använts för att göra innehållet särskilt intresseväckande. Det är inte konstigt men det anmärkningsvärda för mig var i hur stor utsträckning det användes och hur stor del av tidningarna rapporteringarna av aids verkar ha tagit upp. Ibland verkar det dock som att sanning och källkritisk information fick stå åt sidan för vinklingarnas skull vilket resulterade i artiklar med mer skrämmande än informerande innehåll. Det verkar dock främst ha förekommit hos kvällstidningarna.

Vidare forskning

I vidare forskning hade det varit av intresse att undersöka mer om hur historiebruk och kulturella minnen påverkar vår bild av aidsepidemin. Det hade varit givande att intervjua personer som levde under tiden och undersöka hur de upplevde rapporteringarna, samhällsklimatet och språket som användes personer emellan. Det hade varit av intresse både att intervjua personer som drabbats direkt eller indirekt av hiv och aids samt personer som inte har någon personlig koppling annat än att de levde under den här tiden.

Det hade också varit intressant att analysera amerikansk media på samma sätt och diskutera hur de ser på uppkomsten. Frågan är om de också ser USA som landet skyldigt för smittspridningen eller om de skyller på någon annan. Jag hade också velat forska vidare på rasismen som Sjöström berättade förekom i Sverige kopplat till epidemin.

4. Käll- och litteraturförteckning

Källförteckning

Tidningsartiklar

Aftonbladet 1983-1996

Dagens Nyheter 1983-1996

Expressen 1983-1996

Göteborgs Posten 1983-1996

Göteborgs tidningen 1983-1996

Tryckt material

Aidsdelegationen 1983-1996

Noaks ark 1983-1996

RFSL 1983-1996

RFSU 1983-1996

Litteraturförteckning

- Alvinus, Aida, Borglund, Anders & Larsson, Gerry, *Tematisk analys: din handbok till fascinerande vetenskap*, Upplaga 1, Studentlitteratur, Lund, 2023
- Bjarne Larsson, Gabriela (red.), *Forma historia: metodövningar*, Studentlitteratur, Lund, 2002
- Braun, Virginia, Clarke, Victoria, "Using thematic analysis in psychology". *Qualitative Research in Psychology*. (2006) 3.2, s. 77-101.
<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1191/1478088706qp063oa> (Hämtad: 2025-05-15).
- Eldén, Sara, *Forskningsetik: vägval i samhällsvetenskapliga studier*, Upplaga 1, Studentlitteratur, Lund, 2020.
- Brevinge, Nina. *Upprättelsen. Fokus*. (2012-12-07)
<https://www.fokus.se/2012/12/upprattelsen/> (Hämtad: 2025-05-12)
- Hellberg, Terje, "Homser frykter Hitler-metoder." *En undersøkelse av VGs pressedekning av AIDS-epidemien på 1980-tallet*. Universitetet i Sørøst-Norge, 2022.
- Human Rights Watch. *Covid-19 Fueling Anti-Asian Racism and Xenophobia Worldwide*. 2020

<https://www.hrw.org/news/2020/05/12/covid-19-fueling-anti-asian-racism-and-xenophobia-worldwide> (Hämtad 2025-04-24)

- Häger, Björn, *Reporter: en grundbok i journalistik*, Tredje upplagan, Studentlitteratur, Lund, 2020
- Jagger, Alison M. (red.), *Just methods: an interdisciplinary feminist reader*, Second edition., Paradigm Publishers, Boulder, Colorado, 2013
- Jones, James W. "Discourses on and of AIDS in West Germany, 1986-90." *Journal of the History of Sexuality*, (1992, vol. 2, nr. 3) s. 439–68. *JSTOR*, <http://www.jstor.org/stable/3704333>. (Hämtad: 2025-04-11)
- Kolankiewicz, Marta, Sager, Maja & Liinason, Mia (red.), *Genusvetenskapliga forskningsmetoder*, Nordic Academic Press, 2024
- O. Johnsson. "Bögpesten" - *En studie om den svenska AIDS-epidemin under 1980-1990-talet*. (Linneuniversitetet, 2019)
- Lagerman, Julia. *A nationalist contradiction: Homonationalism and Nationalist Anti-LGBTQ Politics and Activism in Sweden*. (Uppsala University, 2023)
- Lennerhed, Lena & Rydström, Jens, *När staten inte räcker till: aids och det civila samhället 1982-2000*, Gidlunds förlag, Möklinta, 2024
- Ljung, Anna. *Bortom oskuldens tid: en etnologisk studie av moral, trygghet och otrygghet i skuggan av hiv*. (Diss. Uppsala Universitet, 2001)
- Moberg, Lars, *HIV och AIDS*, Alhambra, Furulund, 2000
- Noaks ark. *Hivhistorik*. (u.å) <https://noaksark.org/hiv/hivhistorik/> (Hämtad: 2025-02-25).
- Nyman Fredrik 'Reshaping the narrative: Tracing the historical trajectory of HIV/AIDS, gay men, and public health in Sweden', (*PLoS ONE*, 2024) 19(2). <https://search-ebscohost-com.ludwig.lub.lu.se/login.aspx?direct=true&AuthType=ip,uid&db=edsdoj&AN=edsdoj.4874732b15db4afe95247c5df59b0d84&site=eds-live&scopelinkid=6468181> (Hämtad 2025-02-26).
- Nebeling Petersen, Michael, Wung-Sung, Tobias de Fønss, Frydendahl Larsen, Bolette, Bruun Eriksen, Camilla & Bissenbakker, Mons, *Aids-krisens Danmarkshistorie*, Första utgåvan, Gads Forlag, [København335], 2024
- Puar, Jasbir K., *Terrorist assemblages: homonationalism in queer times*, Tenth anniversary expanded edition, Duke University Press, Durham, 2017

- Regnbågshjärtan. *Kunskapsbaserad blodgivning*. (2020)
<https://www.regnbagshjartan.com/kunskapsbaserad-blodgivning> (Hämtad: 2025-03-12)
- Naples, Nancy A. (red.), *The Wiley Blackwell encyclopedia of gender and sexuality studies [Elektronisk resurs]*, Wiley-Blackwell, Malden, MA, 2016
- Rosenberg, Tiina, *Queerfeministisk agenda*, Atlas, Stockholm, 2002
- Schmitt, Irina, Sager, Maja (red.) *Genusvetenskapliga forskningsmetoder*, Nordic Academic Press, Lund, 2024. <https://books.lub.lu.se/catalog/view/260/360/1616>
- Sjöström, Bodil, *Där kärlek sker: om hiv, aids och vännerna vi förlorade*, Weyler, Stockholm, 2023
- Socialstyrelsen. *Blodgivning*. (2021)
<https://www.socialstyrelsen.se/kunskapsstod-och-regler/omraden/organ-vavnad-celler-och-blod/blodgivning/> (Hämtad: 2025-03-12).
- Spade, Dean, *Normal life [Elektronisk resurs] administrative violence, critical trans politics, and the limits of law*, Revised and expanded edition., Duke University Press, Durham, 2015
- Svensson, Ingeborg, *Liket i garderoben: en studie av sexualitet, livsstil och begravning*, Normal, Diss. Stockholm : Stockholms universitet, 2007, Stockholm, 2007
- Thorsén, David. *Den svenska aidsepidemin : Ankomst, bemötande, innebörd* (PhD dissertation, Acta Universitatis Upsaliensis, 2013).
<https://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:uu:diva-193732> (Hämtad: 2025-02-25)